

Hüseyin YENER
A.Nuray CEBECİ

Manisa İli Sarıgöl İlçesi Bağ İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bazı Kültürel İşlemlerin Uygulanma Durumları Üzerine Bir Araştırma

Research on the structural characteristics of vineyard enterprises and application of some cultural treatments in Sarıgöl, Manisa

Celal Bayar Üniversitesi Alaşehir Meslek Yüksek Okulu, Alaşehir, Manisa
e-posta: huseyin.yener@cbu.edu.tr

Alınış (Received): 31.03.2013 Kabul tarihi (Accepted): 14.04.2013

Anahtar Sözcükler:

Bağ işletmesi, Sofralık üzüm, Kültürel uygulamalar

Key Words:

Vineyard enterprise, Seedless grape, Cultural practices

ÖZET

Bu çalışma, yoğun olarak sofralık Sultani çekirdeksiz üzüm üretiminin yapıldığı Manisa'nın Sarıgöl ilçesindeki bağ işletmelerinin bazı genel özellikleri ve tarımsal uygulamalarının ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, oransal örnek hacim formülü kullanılarak belirlenen 129 bağ işletmesinde yapılan anket verileri, aritmetik ortalamalar ve yüzde hesaplamaları ile değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, bağ işletme sahiplerinin büyük bir kısmının yaşı 41'in üzerindedir ve eğitim düzeyi düşüktür. Bağcılık yörede aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Bağların büyük kısmı ekonomik ürün verebilecek yaşta olup, tamamı yüksek terbiye sistemlidir. Toprak analizi yaptırma oranı yüksek, bitki analizi yaptırma oranı düşüktür. Genelde her yıl ticari gübre kullanılmaktadır. Çiftlik gübresi kullanım oranı yüksek, yeşil gübreleme oranı düşüktür. Bölgede zirai ilaç ve hormon yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

ABSTRACT

This study has been carried out to put forward some general characteristics of vineyard enterprises and agricultural practices in Sarıgöl, Manisa, where Sultana seedless grape is widely grown. The data of the survey, which was conducted in 129 vineyard enterprises defined through the use of the finite population proportional sample size method, have been evaluated by arithmetic averages and percentage calculations. According to the findings of the study, the majority of farmers is over 41 years of age and has a low level of education. Viticulture is done as a family business in the region. The majority of vineyards are old enough to make economic yield, and all have high cordon training system. A large proportion of producers have been observed to have soil analysis while a low proportion have been found to have plant analysis. In general, commercial fertilizers are used every year. The rate of farm manure use is high, while green manure rate is low. Pesticide and hormone are overused in the region.

GİRİŞ

Türkiye gerek iklim gerekse toprak koşulları nedeniyle bağcılığa son derece elverişli bir ülkedir. Bu nedenle bağcılık, Türkiye'nin değişik bölgelerinde farklı amaçlarla yoğun bir şekilde yapılan tarım şeklidir. Bölgelerin özelliklerine göre, bazı bölgelerde şaraplık,

bazı bölgelerde sofralık, bazı bölgelerde ise kurutmalık ve diğer kullanım şekilleri için üzüm üretimi yapılmaktadır.

Ege bölgesinde üretim yapılan en önemli ve en fazla çeşit Sultani çekirdeksizdir. Son yıllarda bu çeşidin sofralık olarak üretilen miktarında büyük

artışlar olmuştur. Sofralık Sultani çekirdeksiz üzüm üretimi Manisa'nın Salihli, Alaşehir, Sarıgöl ilçeleri ile Denizli'nin Çal ve Buldan ilçelerinde yoğunluk göstermektedir (Ateş ve Karabat, 2006). Sultani çekirdeksizin sofralık olarak en yoğun üretimi Manisa'nın Sarıgöl ilçesinde yapılmaktadır (Altındışli, 2011). Ege bölgesinde üretilen sofralık çekirdeksiz üzüm miktarının %15.78'i Manisa ilinde Sarıgöl'de üretilmektedir (TÜİK, 2012). Sarıgöl'de üretilen sofralık üzümlerin büyük bir kısmı Sultani çekirdeksizdir. Ancak son yıllarda ilçede, Superior Seedless (Sugraone), Red Globe, Crimson Seedless , Flame Seedless, Alphone Lavallee ve Royal gibi dünya piyasasında önemli yeri olan çeşitler de yetiştirilmeye başlanmıştır (Altındışli, 2011).

Dünyada sofralık üzüm ticareti açısından bir rekabet söz konusudur. Bu rekabetten başarılı olarak çıkmak için ürün kalitesi ve standartlar arttırılmalıdır (Altındışli, 2011). Sarıgöl ilçesi bu açıdan bölgede en iyi uygulamaların yapılmaya çalışıldığı bir yöredir. Yörede kurutmalık çekirdeksiz üretim giderek azalmakta ve sofralık çekirdeksiz üretimi ise sürekli artış göstermektedir. Sofralık ve kurutmalık üretim şekli, üzüm çeşidi aynı olmasına rağmen budamadan hasada kadar tamamen birbirinden farklıdır. İlçede sofralık üretim için gerekli olan ve geliştirilen üretim teknikleri kısa sürede uygulamaya konulmaktadır.

Bu çalışmada sofralık çekirdeksiz üzüm yetiştiriciliği açısından bölgede lider olduğu düşünülen Sarıgöl ilçesindeki bağ işletmelerinin yapısal özellikleri ile bazı kültürel uygulamaların mevcut durumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre yapılan hatalar irdelenerek, doğru uygulamalar ve öneriler belirtilmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın materyalini ilçe merkezinden ve ilçeye bağlı 20 köyden seçilen 129 bağ işletmesinden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmuştur.

Anketler 2011 yılı üretim dönemi bilgilerini kapsamaktadır. İlçede, anket çalışması yapılacak köylerin belirlenmesinde İlçe Tarım Müdürlüğünden alınan yöre hakkındaki teknik bilgiler değerlendirilmiştir. Anket uygulanacak örnek sayısının belirlenmesinde oransal örnek hacim formülü kullanılmıştır (Miran,2002). Tarım ilçe müdürlüğü kayıtlarına göre 6494 bağ işletmesinden %95 güven aralığı ve %8,5 hata payı dikkate alınarak 129 adet örnek seçilmiştir. Örneklerin merkez ve köylere

dağılımında, ilçe tarım müdürlüğünden alınan teknik bilgiler ışığında bağ alanlarının ve bağcılık uygulamalarının yoğunluğu dikkate alınmıştır. Anket verileri, bağ işletme sahipleri ile yüz yüze görüşme yapılarak elde edilmiştir. Anketlerin değerlendirilmesinde aritmetik ortalama ve yüzde hesaplamalara yer verilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Sarıgöl ilçesinde incelenen bağ işletme sahiplerinin yaş ve yaşa göre eğitim durumu Çizelge 1' de verilmiştir. Bağ işletme sahiplerinin %50.39 'u 41-60 arasında , %38.77' si 41 yaşın altında , %10.85'nin de 60 yaşın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. 30 yaşın altında ve 60 yaşın üzerinde bağcılık yapan üretici oranı azdır. Genelde bağcılık yapan işletme sahipleri yaşlarının 31-60 arasında yoğunlaştığı söylenebilir. Üreticilerin eğitim düzeyleri incelendiğinde %59.69 'unun ilkökul mezunu olduğu görülmektedir. Lise ve üniversite mezunu olan üretici oranı çok düşüktür. Bu sonuçlar, bağ işletme sahiplerinin eğitime çok fazla önem vermediği ve geleceğini bağcılığa bağladığını göstermektedir. Alaşehir ilçesindeki bağ işletmelerinde yapılan benzer çalışmada da ilkökul mezunu üretici oranı %70.77 bulunmuş ve eğitim düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir (Yener ve Ark, 2008).

Araştırmada incelenen bağ işletmelerinin, bağ alanı büyüklüğü, bağların yaşı ve bağ işletmelerindeki bağların parsel sayıları çizelge 2'de verilmiştir. Bağ işletmelerinin alan itibari ile dağılımları, 0-10 da arası %27.13, 11-20 da %20.93, 21-40 da %31.01, 41-60 da % 17.05 ve 61 dekaradan daha büyük alan oranı ise %3.88' dir. Bağ alanlarının %48.06'sı 20 dekaradan küçük alanlardan oluşmaktadır. %48.06'sı ise 21-60 da arasındadır. Görüldüğü gibi bağ işletmeciliği genelde küçük alanlarda aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Alaşehir'de yapılan çalışmada bağ alanlarının %52.31 oranında 20 dekarın altında büyüklüğe sahip olduğu bulunmuştur (Yener ve Ark., 2008). Aynı bölgede yapılan diğer bir çalışmada, işletme başına düşen ortalama bağ alanı 21.40 da olduğu saptanmıştır (Çoban ve ark. 2001). Bu sonuçlar bağ işletmelerinin bağ alanlarının miras yoluyla sürekli bölünmesi nedeniyle küçüldüğünü göstermektedir. Trakya bölgesinde de bağ işletmelerinin %93' ünü 20 da ve altındaki bağ sahiplerinin oluşturduğu saptanmıştır (Durgut ve Arın, 2005). Manisa' da yapılan diğer bir çalışmada üzüm üreticilerinin %42'nin 19 dekar ve

altında bağ alanına sahip olduğu bulunmuştur (Gücüyen, 2007) . Yöredeki bağların yaşları incelendiğinde, %82.17'sinin 25 yaşın altında olduğu görülmektedir. 25 yaş üzerindeki bağ işletme oranı ise %17.83'dür. Bağın ekonomik ömrünün yaklaşık 40 yıl olduğu bildirilmektedir (Uzun, 2004). Bu verilere göre Sarıgöl'deki bağların büyük bir bölümünün ekonomik verim verebilecek yaşta olduğu söylenebilir. Trakya bölgesinde yapılan araştırmaya materyal olan bağların %81,6'sı 20 yaş altında bulunmuştur (Durgut ve Arın, 2005).

Ankete alınan bağ işletmelerinde bağların parsel olarak dağılımlarına bakıldığında %51.94'nün 1 ve 2 parselden oluştuğu görülmektedir. %48.06'nın da 3 ve daha fazla parselden oluşması bağ alanlarında işletme bazında da parçalılığın arttığını göstermektedir. Alaşehir ilçesinde yapılan çalışmada ortalama bağ parça sayısı 2.9 bulunmuştur. Aynı çalışmada Buldan ilçesinde bu değer 2.7 olarak tespit edilmiştir (Çoban ve ark., 2001). Bu sonuçlarda Sarıgöl ilçesinde elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Çizelge 1. Bağ İşletmeleri Üreticilerinin Yaş Grupları ve Yaş Gruplarına Göre Eğitim Düzeyleri
Table 1. Age Groups Vineyard Enterprise Producers and Their Education Levels by Age

Yaş Grubu	30'dan Küçük		31-40 Arası		41-50 Arası		51-60 Arası		60'dan Büyük		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üreticilerin Eğitimi												
İlkokul	5	3.88	10	7.75	26	20.6	24	18.60	12	9.30	77	59.69
Ortaokul	10	7.75	7	5.43	2	1.55	3	2.33	1	0.78	23	17.83
Lise	4	3.10	7	5.43	6	4.65	1	0.78	1	0.78	19	14.73
Üniversite	3	2.33	4	3.10	0	0.00	3	2.33	0	0.00	10	7.75
Toplam	22	17.06	28	21.71	34	26.36	31	24.03	14	10.85	129	100

Çizelge 2. Sarıgöl' de İncelenen Bağ İşletmelerinin Bağ Alanı Büyüklüğü, Dağılımı, Bağların Yaşı ve Parsel Sayısı
Table 2. Vineyard Field Size, Distribution, Vineyard Age and Number of Parcels of Surveyed Vine-Growing Enterprises in Sarıgöl

Bağ Alanı (da)	Sayı	%	Bağın Yaşı	Sayı	%	Parsel Sayısı	Sayı	%
0-10	35	27.13	0-7	19	14.73	1	43	33.33
11-20	27	20.93	8-15	50	38.76	2	24	18.61
21-40	40	31.01	16-25	37	28.68	3	21	16.28
41-60	22	17.05	26	23	17.83	4	22	17.05
61'den Büyük	5	3.88	Toplam	129	100	5'den Fazla	19	14.73
Toplam	129	100				Toplam	129	100

Araştırma yöresi bağ işletme sahiplerinin tarımsal kuruluşlara üyelikleri anket sonuçlarına göre, Tariş'e üye olanların oranı %32.56, Tarım kredi kooperatiflerine %39.53 ve Ziraat odasına üye olanların oranı ise %88.37 olarak bulunmuştur. Yörede son yıllarda sofralık üzüm üretimine doğru bir yöneliş olması ve Tariş'in ortaklık ile ilgili üretici sorumluluklarını arttırması Tariş'e ortak olma oranını azaltmıştır. Ziraat odasına üye olan üretici sayısının yüksek olmasının temel nedeni ise, yine son yıllarda dekar başına devlet tarafından ödenen desteklemeden yararlanmak için odaya kayıtlı olma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Sarıgöl ilçesinde sofralık üretimin daha ön plana çıktığını göstermektedir.

Anket sonuçlarına göre, bağ işletmelerinin %58.92'i sofralık , %6.20'i kurutmalık , %34.88'i ise kurutmalık + sofralık yetiştiricilik yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu

rakamlar yörede sofralık yetiştiriciliğin daha fazla yapıldığını göstermektedir. Alaşehir ilçesinde kurutmalık %51.56 ,kurutmalık+ sofralık %35.94 , sofralık yetiştiricilik oranı ise %12.50 bulunmuştur (Yener ve Ark., 2008). Aynı yörede yapılan diğer çalışmada ise üreticilerin %51.50'nin ürününü kurutmalık olarak değerlendirdiği belirtilmiştir (Çoban ve ark., 2001). Bu sonuçlar, Ege bölgesinde sofralık çekirdeksiz üzüm üretiminde Sarıgöl'ün yörede lider olduğunu göstermektedir. Ayrıca, sultani çekirdeksizin sofralık olarak en yoğun üretiminin Manisa' nın Sarıgöl ilçesinden yapıldığı bildirilmektedir (Altındişli, 2011).

Anket yapılan bağ işletmelerinin tamamı yüksek terbiye şeklinde kurulmuştur. Terbiye sistemi incelendiğinde işletmelerin %94.29 V , %5.71 T terbiye sistemine sahip olduğu tespit edilmiştir. Alaşehir' de

ve Manisa' da bağların %100' nün yüksek sistem bağ olarak tesis edildiği saptanmıştır (Yener ve Ark., 2008; Gücüyen, 2007). 1986 yılında bu oran %90'nın üzerinde tespit edilmiştir (Özerin, 1986). Manisa genelinde yapılan çalışmada ayrıca kullanılan terbiye sistemlerinin öncelik sırasıyla V ve T tipinde yoğunlaştığı belirtilmektedir (Gücüyen, 2007). Sarıgöl yöresinde de benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Bağların tesisinde %98.45 oranında yerli anaç , %1.55' inde ise Amerikan asma anacı kullanılmıştır. Sonuçlar, yerli anaç kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Ege bölgesinde yapılan çalışmada toprakların bünyelerinin 0-30 cm derinlikte % 59.1 oranında , 30-60cm derinlikte ise %67 oranında tınlı olduğu, Sarıgöl ilçesinin kireç yönünden en düşük değerleri yansıttığı saptanmıştır (Yağcı ve Ark., 2009). Bağ alanlarının büyük oranda tınlı bünyeye sahip olması Floksera, kireç içeriklerinin düşük olması kloroz

riskini azaltmaktadır. Bu nedenle yerli anaç üzerine tesis edilen bağlarda her hangi bir sorun yaşanmaması, yerli anaç kullanım oranını yükseltmektedir (Çelik ve Ark., 1998).

Bölgedeki bağların %97.67'si Sultani çekirdeksiz üzüm bağı işletmesi , %2.33 ' ü ise diğer sofralık çeşitlerdir (Trakya ilkeren, Superior Seedless ,Antep karası, Red Globe , Crimson Seedless ,Thomson Seedless). 2011 yılı verilerine göre Sarıgöl bağ alanı 7995 ha olup, bunun 7745 ha' ında (96.87) kurutmalık +sofralık Sultani çekirdeksiz üzüm yetiştirilmektedir (TÜİK, 2012). Bu veriler çalışmadaki anket sonuçlarını doğrulamaktadır.

Sarıgöl ilçesinde anket yapılan bağ işletmelerine göre, kış budaması zamanı, budamada bırakılan çubuk sayısı, çubuktaki göz sayısı, salkım ucu alımı ve çilkim seyreltme durumlarını gösteren bilgiler çizelge 3' de verilmiştir.

Çizelge 3. Çalışma alanı bağlarında kış budaması zamanı, kış budamasında bırakılan çubuk sayısı, çubuklardaki göz sayısı, salkım ucu kesimi ve çilkim seyreltme durumu.

Table 3. Winter Pruning Time, the Number of Shoots Left After pruning, the Number of Buds in Shoots, Cluster Tip Reduction and thinning sub-branch in surveyed vineyard.

Kış budama Zamanı	Kış Budamasında bırakılan		Çubuklardaki Göz Sayısı		Salkım Ucu Kesimi Yapılıp		Çilkim Seyreltmesi Yapılıp							
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%						
Aralık	47	36.43	3-6	38	29.46	0-8	20	15.50	Evet	35	27.13	Evet	63	48.84
Ocak	54	41.86	6-9	79	61.24	8-12	89	69.00	Hayır	94	72.87	Hayır	66	51.16
Diğer	28	21.71	9 ve Üzeri	12	9.30	12'den	20	15.50	Toplam	129	100	Toplam	129	100
Toplam	129	100	Toplam	129	100	Toplam	129	100						

Çizelgede görüldüğü üzere, kış budama işlemleri büyük çoğunlukla aralık ve ocak aylarında tamamlanmaktadır. Budamada asma başına büyük oranda (%61.24) 6-9 çubuk bırakılmakta olup, çubuklarda genelde (%69) 8-12 göz bırakılmaktadır. Sofralık yetiştiricilikte büyük önemi olan salkım ucu kesimi yapıma oranı %27.13 gibi düşük bir değerdedir. Çilkim seyreltmesi hemen hemen bağ işletmelerinin %50'e yakınında yapılan bir kültürel işlemdir. Alaşehir ve Buldan ilçelerinde yapılan çalışmada, Alaşehir' de budama işlemlerinin ağırlıklı olarak Aralık-Ocak (%43.3) aylarında yapıldığı, her iki ilçede de asma başına 4-6 çubuk bırakanların çoğunlukta olduğu ve bunu 7-8 çubuk bırakanların izlediği, her iki araştırma bölgesinde 9-11 göz bırakanların sayısının oldukça fazla (Alaşehir %45.8, Buldan % 51.6) olduğu saptanmıştır.

Bağcılıkta verim ve kalitenin artırılmasına yönelik kültürel uygulamaların içerisinde gübreleme ayrı bir öneme sahiptir. Diğer kültürel işlemlerle birlikte gerçekleştirecek etkili ve dengeli bir gübreleme; hem

toprağın fiziksel , kimyasal ve biyolojik yapısını iyileştirmekte ; hem de asmaların her yıl gelişme ve ürün için kullanmak üzere topraktan kaldırdığı bitki besin maddelerini toprağa yeniden kazandırmaktadır (Çelik ve Ark., 1998).

Gübreleme ile ilgili mevcut durumunu belirlemek amacıyla, araştırma alanı işletmelerde, toprak ve bitki analizi yaptırma durumları, ahır gübresi kullanımı ve yeşil gübreleme uygulamaları incelenmiştir. Bağ işletmelerinin toprak analizi yaptırma konusundaki tutumları çizelge 4'de verilmiştir.

Bulgulara göre yöredeki bağ işletme sahiplerinin büyük oranda toprak analizi yaptırdıkları (%67.44), ancak her yıl analiz yaptırma oranının düşük olduğu (%18.39) bunun yerine 2 veya 3 yılda bir analiz yaptırmayı daha çok tercih ettikleri (2 yılda bir %31.04, 3 yılda bir %32.18) saptanmıştır. Analizler daha fazla Tarım il müdürlüğü laboratuvarlarında (%51.72) yaptırılmakta, bunu Tariş (%25.29) ve özel laboratuvarlar (%22.99) takip etmektedir. Toprak analizi yaptıran üreticilerin %68.96'ı analiz sonuçlarına

göre uygulama yaptıklarını belirtirken %31.04'ü ise sonuçlara uymadıklarını bildirmişlerdir. Alaşehir' de toprak analizi yaptırma oranı %60.4 ; Buldan'da %93.3 olarak tespit edilmiştir (Çoban ve ark., 2001). Ege bölgesinde bu oran % 25 civarında belirlenmiştir (Işın ve Özerin, 1997).

Çalışma alanındaki bağ işletmelerinin %94.56'ı her yıl ticaret gübresi kullanmaktadır. Üreticilerin % 9.02'i

gübreyi Tariş'ten, %17.21'i ilaç bayiinden, %18.03'ü gübre bayiinden, %21.31'i Tarım kredi kooperatiflerinden temin ettiklerini, %34.43'ü koşullara göre iki ve ya daha fazla kurumdan gübreyi aldıklarını bildirmişlerdir. Alaşehir ilçesinde yapılan çalışmada üreticilerin her yıl mutlaka ticaret gübresi kullandıkları tespit edilmiştir (Yener ve ark., 2008).

Çizelge 4. Araştırma Alanı Bağ İşletmelerinin Toprak Analizi Yaptırma Sıklığı
Table 4. The Frequency of Soil Analysis in surveyed Vineyard Enterprises

Toprak Analizi Yaptırılıp Yaptırılmadığı		Kaç Yılda Bir Yaptırıldığı		Toprak analizinin yaptırıldığı yer		Analiz Sonuçlarına Uyulup Uyulmadığı					
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%				
Evet	87	67.44	Her yıl	16	18.39	TARIŞ	22	25.29	Evet	60	68.96
Hayır	42	32.56	İki Yılda Bir	27	31.04	Özel Lab.	20	22.99	Hayır	27	31.04
Toplam	129	100	Üç Yılda Bir	28	32.18	Tarım İl Md.	45	51.72	Toplam	87	100
			Diğer Toplam	16	18.39	Toplam	87	100			
			87	100							

Kavaklıdere bağ alanlarında yapılan çalışmada, yöredeki bağ alanlarının %48' inde Azot , %24' ünde fosfor ve %52' de potasyum yetersizliği saptanmıştır (Yener ve ark., 2002). Alaşehir yöresinde ise bağ alanlarının % 24' ünde hafif azot ve fosfor, % 71'inde ise potasyum eksikliği olduğu belirtilmiştir (Kovancı ve Atalay, 1977). Ege Bölgesi bağların beslenme durum toprak ve bitki analizleri ile incelenmiş ve bağların % 57'nin azot , % 73'nin fosfor ve % 55'nin potasyuma ihtiyaç gösterdiği saptanmıştır (Kovancı ve Ark., 1984).

Ege bölgesinde bağ alanlarında yapılan çalışmalarda görüldüğü gibi, azot, fosfor ve potasyum besin maddelerinde yetersizlikler belirlenmiştir. Bu eksiklikleri

karşılık amacıyla ticaret gübresinin kullanılması gereklidir. Sarıgöl ilçesinde de bu nedenlerden dolayı ticaret gübresi kullanım oranı yüksek bulunmuştur.

Anket çalışmasına alınan bağ işletmelerinin bitki analiz yaptırma ve yaprak gübresi kullanım bilgileri çizelge 5'de verilmiştir. . Yörede bitki analizi yaptırma oranı (%10.85) düşüktür. Yaprak gübresi kullanım oranı ise (%76.74) yüksek bulunmuştur. Yaprak gübresi kullanan üreticilerin %65.66'ı bir vejetasyon döneminde 2-6 kez uygulama yaptıklarını belirtmişlerdir. Alaşehir ilçesinde yaprak gübresi kullanım oranı %84.62 olarak bulunmuştur (Yener ve ark., 2008).

Çizelge 5. Bağ İşletmelerinin Bitki Analizi Yaptırma Sıklığı
Table 5. The Frequency of Plant Analysis in surveyed Vineyard Enterprises

Bitki Analizi yaptırılıp Yaptırılmadığı		Yaprak Gübresi Kullanılıp Kullanılmadığı		Yaprak Gübresinin Yılda Kullanılma sayısı				
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Evet	14	10.85	Evet	77	59.69	0-2 arası	18	18.18
Hayır	106	82.17	Hayır	30	23.26	2-4 arası	26	26.26
Bazen	9	6.98	Bazen	22	17.05	4-6 arası	39	39.40
Toplam	129	100	Toplam	129	100	6 ve üzeri	16	16.16
						Toplam	99	100

Her iki yörede bitki analizi yaptırılmadığı halde yüksek düzeyde yaprak gübresi kullanılmasının nedeni, zirai ilaç bayilerinin zirai ilaçlarla beraber üreticileri yaprak gübresi kullanmaya özendirilmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bir diğer

nedeni ise bölge topraklarının pH değerlerinin genelde yüksek olması (orta alkali) ve buna bağlı olarak bağ alanlarında özellikle demir ve çinko noksanlıkları gözlenmesidir (Yağcı ve Ark., 2009).

Araştırma yöresi bağ işletmelerinin ahır gübresi kullanım durumu çizelge 6'da görülmektedir. Yörede ahır gübresi kullanımı (%82.95) yüksektir. Ahır gübresi kullanan işletmelerin büyük çoğunluğu (%63.55) 2-3 yılda bir uygulama yapmaktadır. Uygulama zamanı olarak sonbahar (%63.55) tercih edilmektedir. Uygulama şekli ise tüm yüzeye, sıra arasına ve asma dibine şeklindedir. Uygulama miktarı en çok (%54.21) 1-2 ton/da olup, bunu 2-3 ton/da (%30.84) takip etmektedir. Alaşehir ilçesinde ahır gübresi kullanım oranı %33.88 bulunmuştur (Yener ve ark., 2008). Bu sonuçlar Ahır gübresini kullanmada Sarıgöl üreticisinin daha bilinçli olduğunu göstermektedir.

Bağların genel olarak organik madde kapsamı düşük olan topraklarda kurulması, asma için organik

gübrelerin önemini artırmaktadır. Ahır gübresinin de bağlarda 2-4 yılda bir 2-5 ton /da hesabıyla, çok yağış alan bölgeler dışında sonbaharda, özellikle genç bağlarda asmaların etrafına açılan çukurlara, verim çağındaki bağlarda ise sıralar boyunca , en az 15-20 cm derinliğe verilmesi önerilmektedir (Çelik ve Ark., 1998). Çalışma alanı bağ işletmelerindeki uygulamalar da bu bilimsel esaslara yakın olarak yapılmaktadır. Sarıgöl ilçesi bağ işletmelerinde yeşil gübreleme oranı (%13.95) düşüktür. Yeşil gübre bitkisi olarak bakla ve fiğ bitkileri, ekim zamanı olarak ekim ve kasım ayları tercih edilmektedir. Yeşil gübrenin toprak altına getirilme zamanı ise mart ve nisan aylarıdır. Alaşehir bölgesinde de yeşil gübreleme oranı % 29.23 bulunmuştur (Yener ve ark., 2008).

Çizelge 6. Bağ İşletmelerinin Ahır Gübresi Kullanım Sıklığı
Table 6. Application frequency of Manure in Surveyed Vineyard Enterprise

Ahır Gübresi Kullanılma Durumu	Kaç Yılda Bir Kullanıldığı		Uygulama Şekli		Uygulama Zamanı		Uygulama Miktarı(ton)							
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%						
Evet	107	82.95	Her yıl	35	32.71	Tüm Yüze	36	33.65	Sonbahar	68	63.55	1-2	58	54.21
Hayır	22	17.05	2-3 Yılda bir	68	63.55	Sıra Arasına	27	25.23	İlkbahar	28	26.17	2-3	33	30.84
Toplam	129	100	Diğer	4	3.74	Asma Dibine	44	41.12	Diğer	11	10.28	3-4	11	10.28
			Toplam	107	100	Toplam	107	100	Toplam	107	100	4'ten fazla	5	4.67
												Toplam	107	100

Bağcılıkta sulama önemli bir kültürel işlemdir. Yöredeki bağ işletmelerinin tamamında sulama yapıldığı gözlenmiştir. Bağ işletmeleri %85.27'i sondaj kuyularından %14.73'ü ise baraj sulamasından yararlanarak sulama yaptıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin % 78.30' u damla sulama yöntemini, %27.70'i ise yüzey sulama yöntemini kullanmaktadırlar. Sulamada sondaj kuyularından yararlanan üreticilerin % 48.06'ı sulama sularının analizini yaptırdıklarını bildirmişlerdir. Bir vejetasyon dönemindeki sulama sayıları ise şöyledir; ankete alınan bağ işletmelerinin % 6.20'i yılda 0-3 kez, % 37.21'i 3-6 kez, %34.11'i 6-9 kez , %22.48 'i ise 6'dan daha fazla sulama yapmışlardır. Alaşehir de yapılan çalışmada 0-3 kez sulama yapanların oranı % 74 , 4-6 kez sulama yapanların oranı ise %36 bulunmuştur (Yener ve ark., 2008). Alaşehir ve Buldan ilçelerinde yapılan diğer bir çalışmada ise yaz döneminde sulama

yapma oranı % 90'nın üzerinde bulunmuş, 3-5 kez sulama yapanların oranı Alaşehir'de %71.3 ; Buldan da ise %51.6 olarak tespit edilmiştir (Çoban ve ark., 2001). Sarıgöl bölgesinde sulama sayısının diğer bölgelere göre fazla olmasının sebebi, sofralık yetiştiriciliğinin fazla olması ve hasat işlemlerinin Eylül-Ekim aylarında yapılmasıdır. Ayrıca damla sulamanın yörede yaygın olarak kullanılması da sulama sıklığının artmasında etkindir.

Çalışmada ele alınan bağ işletmelerinde zirai ilaç ve hormon kullanım durumları çizelge 7 ve çizelge 8' de verilmiştir. Yoğun tarım yapılan yörede hastalık ve zararlılarla mücadele büyük önem taşımaktadır. Yörede ki bağ işletmelerinde, hastalık ve zararlılarla mücadelede genelde kimyasal mücadele yöntemi tercih edilmektedir. Üreticilerin büyük bir çoğunluğu yılda 6-12 kez ile 12 'den daha fazla sayıda ilaçlama yapmaktadırlar (%87.6). İlaçlamalarda genelde 2 ve 3

zirai ilaç karıştırılarak uygulama yapılmaktadır (%79.85). Üreticilerin tamamı ilaç seçerken kalıntı sorununa ve ilacın bağda ruhsatlı olup olmadığına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Bağ işletmelerinin büyük bir bölümünde %93.02 hormon kullanılmaktadır. Hormon kullanım sayısı ise genelde 3-8 arasında (%73.33) yoğunlaşmaktadır. Yörede sofralık yetiştiriciliği yapılıyor olması, hormon kullanım oranını

ve sayısını yükselten faktördür. Alaşehir ilçesinde bağ işletmelerinin %75.40'nın yılda 6-10 kez ilaçlama yaptıkları, hormon kullananların oranının ise %95.39 olduğu saptanmıştır (Yener ve ark., 2008). Aynı yöredeki diğer çalışmada üreticilerin yarısının yılda 8-10 kez ilaçlama yaptığı tespit edilmiştir (Çoban ve ark., 2001).

Çizelge 7. Bağ işletmelerinde zirai ilaç kullanım sıklığı
Table 7. The frequency of pesticide application in vineyard enterprises

Vejetasyon Dönemindeki İlaçlama Sayısı		Bir İlaçlamada Karıştırılan İlaç Sayısı		İlaç Seçerken Kalıntı Sorununa Dikkat Edilip Edilmediği		İlacın Bağ İçin Ruhsatlı Olup Olmadığına Dikkat Edilip Edilmediği					
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%				
0-3	2	1.55	1	3	2.32	Evet	129	100	Evet	129	100
3-6	14	10.85	2	32	24.81	Hayır	0	0.00	Hayır	0	0
6-12	42	32.56	3	71	55.04	Toplam	129	100	Toplam	129	100
12'den fazla	71	55.04	3'ten fazla	23	17.83						
Toplam	129	100	Toplam	129	100						

Çizelge 8. Bağ işletmelerinde hormon uygulama sıklığı
Table 8. The frequency of hormone application in vineyard enterprises

Hormon Uygulanıp Uygulanmadığı		Bir Vejetasyondaki Uygulama Sayısı			
Sayı	%	Sayı	%		
Evet	120	93.02	0-3 defa	27	22.50
Hayır	9	6.98	3-6 defa	53	44.16
Toplam	129	100	6-8 defa	35	29.17
			Daha Fazla	5	4.17
			Toplam	120	100

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, Sarıgöl ilçesindeki bağ işletmelerinin bazı genel özellikleri ve kültürel işlemlerin uygulanma durumları belirlenmiştir. Yörede, sofralık sultani çekirdeksiz üzüm üretimi yükündür. Yetiştiricilikte kültürel işlemler buna göre yapılmaktadır. Bağ işletme sahiplerinin yaşları yüksek oranda 41'in üzerinde ve eğitim düzeyleri düşüktür. Yörede bağcılık genelde küçük aile işletmeciliği şeklinde yapıldığından, genç nüfus kendi işletmelerinde 40 yaşına kadar çalışmakta, işletmelerini sahiplenme işleri bu yaştan sonra olmaktadır. Bu yaşın düşürülmesi bağ işletme sahiplerinin eğitim seviyesini yükseltecektir. Bağ işletmelerinin tamamında yüksek terbiye sistemi uygulanmakta

olup bağ tesisinde yeterli anaç tercih edilmektedir. Bu konuda toprak analizine göre, uygun anaçlara yer verilmesi faydalı olacaktır. Budama genelde Aralık-Ocak aylarında yapılmakta olup, uzun budama tercih edilmektedir. Bağın toprak özellikleri ve yaşı dikkate alınarak budama yapılmalıdır. Toprak analizi yaptırma oranı %50' nin üzerindedir. Toprak analizinin 2-3 yılda bir yaptırılması daha fazla tercih edilmektedir. Bu konuda eğitim çalışmaları yapılarak toprak analizi yaptırma, analiz sonuçlarına uyma oranı yükseltilmelidir. Bitki Analizi yaptırma oranı ise düşüktür. Ancak yaprak gübresi bilinçsizce fazla miktarda kullanılmaktadır. Bitki analizi konusunda da eğitim çalışmaları yapılmalı, oran yükseltilmeli ve

yaprak gübresinin daha bilinçli bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Organik gübrelemede daha çok ahır gübresi tercih edilmekte, yeşil gübreleme ise çok az uygulanmaktadır. Yeşil gübreleme oranını arttıracak çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bağ işletme sahiplerinin zirai ilaç ve hormon kullanma sayıları yüksektir. İnsan

sağlığı çevre dengesi açısından, bu sayıların düşürülmesi için, bağ işletme sahipleri yeterli teknik bilgi ve hizmetle bilinçlendirilmelidir. Yörede danışmanlık sistemi yaygınlaştırılmalı, iyi tarım uygulamaları ile daha sağlıklı ürün yetiştirilmesi özendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Altındişli , A., 2011. Sürdürülebilir Bağcılık Açısından Sofralık Üzüm Yetiştiriciliği. 1. Ulusal Sarıgöl İlçesi ve değerleri Sempozyumu (17-19 Şubat 2011, Sarıgöl-Manisa) Bildiriler kitabı ISBN: 978-605-61304-5-8 s.44-52.
- Ateş, F.ve Karabat , S., 2006. Sofralık Üzüm Üretiminde Yaşanan Sorunlar ve Sultanî Çekirdeksiz Üzüm Üretiminde Kaliteyi Arttırmaya Yönelik Hormon Uygulamaları , Buldan Sempozyumu . I.Cilt (967-975) .
- Çelik, H., Ağaoglu, Y.S., Fidan, Y., Morasalı, B. ve Söylemezoğlu, G., 1998. Genel Bağcılık. Sunfidan A.Ş. Mesleki Kitaplar Serisi: 1. 178,190.
- Çoban, H., Kara, S., ve Kısmalı, İ., 2001. Alaşehir ve Buldan İlçelerinde Mevcut Bağ İşletmelerinin Yapısının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 38 (1) :17-24.
- Durgut, M.R. ve Arın, S., 2005.Trakya Yöresi Bağcılığın Mekanizasyon Düzeyi ve Sorunları .Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 2 (3) : 287-297.
- Güçüyen, A., 2007. Manisa İli ve Çevresinde Bağcılıkta Mekanizasyon Durumu , Sorunları ve İyi Tarım Uygulamalarına Yönelik Çözüm Önerileri . Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi.
- Işın , F., Özerin , G., 1997. Ege Bölgesi Bağcılığının Sosyo-Ekonomik Yapısı, Pazara Arz ve Yayımları. Ege Bölgesinde Çekirdeksiz Kuru Üzümün Geleceği, Sorunları ve Çözüm Önerileri Paneli , Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü. s 10-13.
- Kovancı, İ. ve Atalay İ.Z ., 1977. Alaşehir Bağlarının Beslenme Durumunun Yaprak Analizleri Yöntemiyle İncelenmesi. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. C: 14 sayı: 1.
- Kovancı İ., Atalay, İ.Z. ve Anaç, D., 1984. Ege Bölgesi Bağlarının Beslenme Durumunun Toprak ve Bitki Analizleri ile İncelenmesi. Bilgehan Basımevi.
- Miran, B. , 2002. Temel İstatistik Ege Üniversitesi Matbaası.
- Özerin, G., 1986. Çekirdeksiz Kuru Üzümde Uygulanan Politikaların Ege Bölgesinde Üretim ve Üretici Açısından Sonuçlarının Değerlendirilmesi (Basılmamış Doktora Tezi.)
- TUİK., 2012. Bitkisel Üretim İstatistikleri 2012. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.Zul>. Erişim Ekim 2012
- Uzun, İ., 2004. Bağcılık El Kitabı. Hasad yayıncılık Ltd.Şti. 9.
- Yağcı, A.,Altındişli, A., Erdem, A. ve Çakır, M., 2009. Ege Bölgesi Bağlarının Toprak Yapıları ile Bağların Toprak ve Yaprak Analizleri Sonucu Beslenme Durumlarının Tespiti Üzerine İncelemeler. 7.Türkiye Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu (5-9 Ekim 2009, Manisa). Cilt: 2; 172-180.
- Yener, H., Aydın, Ş. ve Güleç, İ., 2002. Alaşehir Yöresi Kavaklıdere Bağlarının Beslenme Durumu. Anadolu dergisi 12 (2) :110-138.
- Yener , H., Aydın , Ş., Cebeci, N., 2008. Alaşehir Yöresinde Bağ İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bazı Kültürel İşlemlerin Uygulama Durumları Üzerine Bir Araştırma. Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi , 10 (2):44-53.